

ISSN 2410-3381 (PRINT)
ISSN 2520-6842 (ONLINE)

Державний вищий навчальний заклад
Донбаський державний
педагогічний університет

ВІСНИК

Донбаського державного педагогічного університету

ВИПУСК 2 (17)

*Серія:
Соціально-філософські
проблеми розвитку
людини і суспільства*

Слов'янськ – 2023

ISSN 2410-3381 (PRINT)

ISSN 2520-6842 (ONLINE)

ВІСНИК

**Донбаського державного педагогічного
університету**

**СЕРІЯ: Соціально-філософські проблеми розвитку
людини і суспільства**

Збірник наукових праць

Випуск 2 (17) 2023

Виходить 2 рази на рік

Засновано у березні 2013 р.

УДК 1(05)
В 53

Засновник – Донбаський державний педагогічний університет.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
№ 21086–10886Р від 28.11.2014 р.

Включено до Переліку наукових фахових видань України
(Наказ Міністерства освіти і науки України № 747 від 13.07.2015).

Журнал входить до «Переліку наукових фахових видань України» категорії «Б»,
у яких можуть публікуватися результати досліджень здобувачів наукових
ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії на підставі
Наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 № 1188

Друкується за рішенням
Вченої ради Донбаського державного педагогічного університету
(протокол № 4 від 19.12.2022 р.).

Рецензенти:

- **Я.В. Любвий** – доктор філософських наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.
- **Г. І. Савонова** – доктор філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та методики їх викладання Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Вісник Донбаського державного педагогічного університету.

В 53 Серія: Соціально-філософські проблеми розвитку людини і суспільства: зб. наук. пр. / [заснов. Донбас. держ. пед. ун-т; редкол.: Л.І. Мозговий (голов. ред.) та ін.]. – 2023, вип. 2 (17). – Слов'янськ: ДДПУ, 2023. – 58 [1] с.

ISSN 2410-3381 (PRINT), ISSN 2520-6842 (ONLINE)

У збірнику представлені праці, що відображають результати наукових досліджень актуальних проблем соціальної філософії, історії філософії, філософії освіти, аксіології, етики, культурології.

Для науковців, викладачів, студентів, тих, хто цікавиться сучасною філософією.

The current issue of the journal comprises articles representing results of scientific explorations into problematics of social philosophy, history of philosophy, philosophy of education, axiology, ethics and culture studies.

Addressed to scientists, teachers, students, all interested in modern philosophy.

УДК 1(05)

ISSN 2410-3381 (PRINT), ISSN 2520-6842 (ONLINE)

© ДДПУ, 2023

Редакційна колегія

Головний редактор

Мозговий Л.І. – доктор філософських наук, професор, кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна.

Редактори

Бутко Ю.Л. – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» м. Слов'янськ, Україна.

Омельченко С.О. – доктор педагогічних наук професор, ректор ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» м. Слов'янськ, Україна.

Аляєв Г.Є. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії й соціально-політичних дисциплін, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава, Україна.

Абизова Л.В. – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» м. Слов'янськ, Україна.

Гаврілова Л.Г. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна.

Додонов Р.О. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна.

Дубініна В.О. – доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Полтавського державного медичного університету, м. Полтава, Україна.

Ємельяненко Г. Д. – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна.

Окороков В. Б. – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара м. Дніпро, Україна.

Слабоуз В.В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна.

Степанов В. В. – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна.

Федь В.А. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна.

Хміль В.В. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та соціології Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна м. Дніпро, Україна.

Zat'ko Josef – Dr.h.c. mult. JUDr., PhD., LL.M., MBA, Honor. Prof. mult., Prezident European institute of further education, Slovakia

Малікова Ю. О. – технічний редактор, ст. лаборант кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна.

ЗМІСТ

ЛЕОНІД МОЗГОВИЙ, ВАСИЛЬ КУШЕРЕЦЬ, ОЛЕКСАНДР ПУГАЧ, ВОЛОДИМИР СТЕШЕНКО, КОСТЯНТИН КРЕМПОВИЙ, ВПЛИВ ЛІТЕРАТУРИ НА ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУ ОСВІТИ У ФІЛОСОФІЇ ЗАХІДНИХ КРАЇН В КІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	6
LEONID MOZGOVIY, VASYL KUSHERETS, ALEXANDER PUGACH VOLODYMYR STESHENKOKOSTYANTYN KREMPOVIY	11
БОГДАНОВА Н. Г УРІЗНОМАНІТНЕННЯ ФОРМ ЕСТЕТИЧНОЇ ОСВІТИ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ	12
BOGDANOVA N. G. DIVERSIFYING THE FORMS OF AESTHETIC EDUCATION IN THE SYSTEM TRAINING OF FUTURE ENGINEERS-PEDAGOGUES	22
ГАННА ЄМЕЛЬЯНЕНКО, ЛАРИСА АБИЗОВА, ОЛЕКСІЙ СИНЯВСЬКИЙ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ: ФІЛОСОФСЬКІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	23
HANNA YEMELIANENKO, LARISA ABYZOVA, ALEXEY SINIAVSKIY EXISTENTIAL PSYCHOLOGY: TRADITIONS AND PERSPECTIVES	30
ТЕТЯНА ПРУДКА, В'ЯЧЕСЛАВ СТЕПАНОВ, ВІКТОРІЯ СЛАБОУЗ, ЯРОСЛАВА ГУРА, ФЕДОРШИНА ІРИНА КОНЦЕПЦІЯ СВОБОДИ У ФІЛОСОФІЇ АЛЬБЕРА КАМЮ	31
БУТКО ЮЛІА, ДВУРІЧАНСЬКИЙ БОГДАН, ВОРОНКІН ОЛЕКСАНДР, ВОРОБІЙОВ ОЛЕКСІЙ, ГРИЦЕНКО АЛІНА ФІЛОСОФСЬКА ГЕРМЕНЕВТИКА Х.-Г. ГАДАМЕРА	35
YULIA BUTKO, BOHDAN DVURICHANSKYI, OLEKSANDR VORONKIN, OLEKSIY VOROBJOV, GRITSENKO ALINA	42
ПРОКОПЕНКО ВІКТОРІЯ, ДУБІНІНА ВІРА, ЗІНЧЕНКО НАТАЛІЯ СВІТОГЛЯДНА ПРОБЛЕМАТИКА У РЕФЛЕКСІЯХ І. МІРЧУКА	43
VIKTORIA PROKOPENKO, VIRA DUBININA, ...	51
OLGA ALIEVA, HALYNA DIAKOVSKA, HLIB SOROKIN SOCIO-PHILOSOPHICAL ASPECTS OF THE CATEGORY “NORM” IN PHILOSOPHICAL DISCOURSE	52
ГАЛИНА ДЬЯКОВСЬКА, ОЛЬГА АЛІЄВА, ГЛІБ СОРОКІН, СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ КАТЕГОРІЇ НОРМИ У ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ.	57

УДК 75Мірчук:140.8(=161.1/2)-021.272

ПРОКОПЕНКО ВІКТОРІЯ

кандидатка філософських наук,
викладачка кафедри філософії та суспільних наук
Полтавського державного медичного університету,
(м.Полтава, Україна)
E-mail: vika.blondi@gmail.com
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-5368-0674>

ДУБІНІНА ВІРА

докторка філософських наук,
доцентка кафедри філософії та суспільних наук
Полтавського державного медичного університету
(м.Полтава, Україна)
E-mail: philosophy@pdmi.edu.ua
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0001-8024-9823>

ЗІНЧЕНКО НАТАЛІЯ

кандидатка філософських наук,
доцентка кафедри філософії та суспільних наук
Полтавського державного медичного університету,
(м.Полтава, Україна)
E-mail: philosophy@pdmi.edu.ua
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-3247-3836>

СВІТОГЛЯДНА ПРОБЛЕМАТИКА У РЕФЛЕКСІЯХ І.МІРЧУКА

Анотація. У статті здійснено порівняльний аналіз світоглядних рис представників двох слов'янських народів: українського та російського, беручи за основу матеріал філософсько-етнографічних студій відомого українського філософа та слов'янознавця в еміграції Івана Мірчука. Виокремлюючи основні цивілізаційно-культурні особливості української нації у дослідженнях мислителя, такі як: зв'язок із землею, слабкий традиціоналізм, наскрізні елементи трагізму в окремих елементах української культури розкрито етнокультурний портрет українця, протиставляючи йому повністю відмінний, за своєю світоглядною суттю, портрет представника іншого східнослов'янського народу. З метою повного та всебічного аналізу двох типів світогляду, спираючись на праці філософа, ґрунтовно досліджено ті причини, які сприяли формуванню відмінних рис між двома сусідніми народами. Особливу увагу приділено рефлексіям І.Мірчука щодо структурних компонентів російської та української спільноти, що упродовж століть суттєво

впливали на формування свідомості представників обох національностей. Розкрито основні відмінності у психічній структурі українського та російського народів, які з точки зору слов'янознавця, наклали суттєвий відбиток на їх становлення та визначили амплітудні коливання останніх у бік західного та східного типу цивілізаційного світосприйняття.

Ключові слова: світогляд, слов'яни, традиціоналізм, індивідуалізм, громада, «мір», община.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення на українські землі російських загарбників, яких протягом століть імперська, а згодом радянська історіографія, називала братнім народом по відношенню до українців, а їх самих та білорусів складовою частиною «великого руського народу», поставила на порядок денний питання нашої етнічної та соціокультурної самоідентифікації як окремої нації та незалежної держави.

Одним із перших, хто усвідомив нагальну необхідність концептуального виокремлення українців з «колиски трьох братніх народів» став професор Українського Вільного Університету у Мюнхені Іван Мірчук. У своїх розвідках, присвячених історії та напрямкам формування української культури, слов'янознавець наголошує на суттєвих відмінностях у характері українського та російського світогляду, що випливає з їх незалежного одне від одного становлення та розвитку. Рефлексії мислителя, пов'язані із пошуком першопричин цих відмінностей у світлі ж сучасних подій видаються нам актуальними, зважаючи на сьогоднішні спроби кремлівського режиму прибрати до рук суверенну територію, а також багатовікову історію та культуру самобутньої української нації.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Історико-філософську спадщину І.Мірчука у своїх дослідженнях вивчали С.Возняк, М.Голянич, Т.Закидальський, Д.Кирик, Н.Рожанська, Л.Тарнашинська, М.Шафовал, Р.Яремко. Етнопсихологічний напрям творчості мислителя у своїх працях розглядали П.Гнатенко, О.Гук, О.Кульчицький, Т.Довбенко, В.Янів.

Про основні етапи життя та творчості мислителя дають уявлення біографічні розвідки Т.Андрійчук, В.Білодіда, Д.Буріма, Р.Голята, І.Грабовської, Н.Полонської-Василенко, В.Стецюка та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Ґрунтовне дослідження широкого кола філософських розвідок І.Мірчука свідчить про недостатнє вивчення представниками вітчизняної та зарубіжної історіографії етнопсихічних особливостей українського народу, що унеможливорює сам процес аналізу його світоглядних орієнтирів, а відтак і виокремлення спільних та відмінних рис зі світоглядом російського етнічного субстрату.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження полягає у здійсненні порівняльного аналізу українського та російського типів світогляду у філософській спадщині слов'янознавця Івана Мірчука.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до порівняльного аналізу світоглядних орієнтирів української та російської спільноти, варто розпочати із особистості самого І.Мірчука, творчість якого відома в Європі та несправедливо забута співвітчизниками, і яка до сьогодні залишається малодослідженою.

Будучи українцем за походженням, науковець майже все своє життя жив та працював далеко від рідного дому. Короткий огляд біографії мислителя у своїй післямові до його праці «Філософські студії» [10] нам подає український філософ та історик М.Шафовал [12]. З неї дізнаємося про те, що народився І.Мірчук 18 червня 1891 року у Стрию на Західній Україні. Тут він закінчив Першу класичну гімназію, згодом у 1915 році Віденський Університет, де захистив докторську дисертацію на тему: «Теорія простору у Канта та неевклідова геометрія» У 1921 році майбутній слов'янознавець здобуває свій перший науковий ступінь доцента філософії українського Вільного Університету (далі УВУ) у Відні, а згодом і професора філософії цього ж навчального закладу, виконуючи згодом обов'язки його проректора та ректора [12, с.555-556].

Протягом 1930-1945 років філософ очолює Український науковий інститут у Берліні, який, за даними М.Шафовала, у роки керівництва І.Мірчука перетворився на один із найбільших центрів європейської україністики та українознавчих студій у німецькомовному світі. Самого ж директора М. Шафовал називає «невтомним організатором і представником українського наукового та культурного життя у Німеччині, праці якого друкувалися українською, німецькою, французькою, англійською, польською, чеською та японською мовами у всьому світі» [2, с. 14].

Культурно-політичну роль України в історичному процесі європейського Сходу І.Мірчук пов'язує із так званою посередницькою місією між Західною та Східною цивілізацією, яка стала наслідком географічного положення українських земель, що опинилися на межі «культурного» та «кочового» світів. Тривале перебування під монгольським ігом, а згодом насильницьке включення до складу російської, а згодом «радянської» імперій, наклали значний відбиток на світоглядні орієнтири та суспільно-політичне життя українського народу. Саме із цього культурно-історичного симбіозу і викристалізувалися, на думку мислителя, світоглядні особливості українців, які визначають їх місце серед інших слов'янських народів [11, с.257].

До них слов'янознавець відносить в першу чергу західну орієнтацію українського народу у питаннях формування інститутів державної влади та організації просвітницько-культурного життя. «Український народ, наголошує він, своїми плечима спирався на Захід та багатства його культури

з яких він черпав сили для власної зтяжної боротьби з кочовиками, щоб не щезнути цілковито з поверхні землі. У часи позбавлення державної незалежності у культурній сфері він здійснював притаманні лиш йому напрямки і тим самим виконував призначення його долі – прищеплювати думки та ідеї культурних традицій Європи у менш розвинених країнах, піклуватися ними та допомагати у дальшому їх розвитку» [4, с.35].

Натомість російський народ, який упродовж тривалого часу перебував під державницько-культурним впливом азійсько-монгольського етнічного субстрату Золотої Орди був відрізаний від європейських цивілізаційних надбань, а тому формував свій світогляд у військових-кочових традиціях східних країн із домінуванням одноосібної влади та привілейованим положенням у суспільстві військової еліти.

Другою характерною світоглядною особливістю українців І.Мірчук справедливо називає «надто сильний зв'язок українського народу та його культури із землею на якій він виріс та живе» [3, с. 44]. У цьому, на його думку, криється і одна з його головних проблем, адже з одного боку земля як «споконвічна годувальниця» для кожного українця виступає своєрідною точкою сталості у теперішньому та заперукою стабільності та майбутньому. А з іншого, акцентуючи увагу на складному житті селянства як найбільшої соціальної складової українського суспільства, культурна еліта ніби ігнорує історичні запити інших його верств таких як шляхетство, міщанство та робітництво у містах, тим самим несвідомо розколюючи єдину націю на антагоністичні табори, між якими виникає психологічна напруга, що врешті рещт, за словами філософа, призведе до наростання суспільних протиріч та неминучого соціального вибуху.

Що ж до російського народу, то його психічний зв'язок із землею доволі обмежений, незважаючи на спроби підлаштувати народну творчість Київської Русі, зокрема билинний епос, де «руські» богатирі черпають свою силу від »землі-матінки» до неіснуючих реалій. В силу власного географічного положення з болотистою місцевістю та неродючими ґрунтами російський селянин охочіше залишав свою малу батьківщину та в пошуках заробітку йшов до міста, де поповнював ряди робітничого пролетаріату, що поступово перетворювався на головну рушійну силу суспільних перетворень.

Одностороння гомогенність українського «селянського суспільства» не могла не відбитися на його культурному житті, що в свою чергу підводить нас до іншої світоглядної особливості народу, яку філософ називає переважанням елемента трагізму в українській культурі [11, с.263]. Якщо подивитися в цілому на історичну генезу різних жанрів української культури, то можна побачити характерну для них усіх спільну рису. Якщо порівняти будь-які літературні чи мистецькі твори написані у різні проміжки часу, то можна прослідкувати їх незмінний лейтмотив – трагічну долю селянства.

Ці елементи трагізму пронизуватимуть все: від простору на якому живе селянин до світу його фантазій і мрій.

Причину цього явища І.Мірчук радить шукати у численних трагічних моментах української історії, які не могли не накласти відбиток на кожне наступне покоління українців. Проте ці обставини ніколи не вели український народ до зневіри, а навпаки загартовували його, даючи віру в перемогу добра і правди над злом, а світла над темрявою навіть коли надії на успіх майже не залишалося.

З трагічних елементів української культури слов'янознавець виводить ідеалістичну рису народного світогляду, яка, на його думку, «проявляється головне в тому, що всіма його думками і вчинками керують не загальні категорії розуму, а насамперед суб'єктивні чинники, що мають своє джерело у почуванні та волі. Не розум, ratio, цей для всього західного світу та його мислення характеристичний, а первісне чуття, міцно закорінене в глибинах душі, є основним мотивом усієї їхньої діяльності» [11, с.296, 300].

З твердження філософа можна зробити висновок про те, що ідеалізм українського народу проявляється в першу чергу у перевазі емоційно-чуттєвого елементу його характеру зі схильністю до гіперболізування реальності над розумовим, раціональним чинником. Тим самим він підводить нас до думки про те, що витoki українського світогляду слід шукати у самій психічній структурі свідомості українського народу, її властивостях та функціях, які наклали величезний відбиток на його поведінку та вчинки.

Таку ж характеристику він дає і іншим слов'янським народам, зокрема російському, наголошуючи на тому, що їх «почування хитаються в широкій амплітуді між протилежними крайностями. Замість триматися розуму, який наказує йти крок за кроком йти по вибраному шляху до остаточної мети, вони кидаються в обійми почувань, що самі без обмеження їх законами розуму приносять цим спільнотам величезну шкоду» [11, с.300]. У випадку російського етносу почуттєвий елемент своєю крайністю має ворожу агресивну поведінку не лише усередині субстрату, як носія цієї властивості, а й по відношенню до сусідніх народів і нації на наддержавному рівні. Спекуляція на почуттях власного народу, пов'язана із необхідністю допомоги пригнобленим квазіутворенням на мовному ґрунті, на сьогодні проявляється у вигляді геноциду українського народу з подальшими численними погрозами на адресу всього цивілізованого світу.

На відміну ж від росіян, вчинками яких керує ненависть та образа на весь світ через неможливість реалізувати власні амбіції в усіх сферах духовного життя українського народу панівне місце займає любов на кшталт тієї, якою матір любить своє дитя. Саме любов стала лейтмотивом всього культурного життя української спільноти, отримавши свій вияв у кожному його сегменті від письменства до музики і живопису. «Саме материнська любов, на думку І.Мірчука, у всіх можливих формах творить ту призму, через яку багато явищ

приватного та публічного життя дістають своє своєрідне забарвлення» [11, с.300].

Перевага почуття та любові у характері українців в свою чергу говорять про їх глибоку релігійність, що за словами мислителя, притаманна всім слов'янським народам, зокрема і російському. Проте останній надмірно засліплений своїм власним трактуванням не лише церковних догматів віри, а й власним баченням політичного курсу країни. Злиття державного та релігійного апарату в росії стало неминучим результатом схожості думок обох панівних верхівок на майбутнє простого народу. Недарма державною ідеологією російської імперії стала триєдина фраза «православ'я, самодержав'я, народність». І перше місце у ній відводилося церкві, яка в даному випадку не мала нічого спільного зі справжньою духовністю та християнськими цінностями. Її головною метою стало освячення «хрестових» загарбницьких походів з канонізуванням їх переможців, створюючи тим самим власний пантеон героїв та ворогів нації.

До характерних рис релігійності та духовності українського народу І.Мірчук відносить: універсальність, пошану до всіх релігійних напрямків та інакомислячих, зацікавленість в першу чергу не формою, а змістом церковної догми. «Вони [українці], на глибоке переконання філософа, намагаються збагнути суть самої віри. Їх релігійні почування глибоко закорінені в душі, і мають таку глибоку пошану, що нікому навіть на думку не прийде робити з нього предмет взаємних спорів. Кожен, хто хоч трохи заглибився в духовність українського народу, хто пізнав його рушійні сили, мусить визнати, що церковно-релігійний спір, боротьба за зовнішні форми ритуалу, така яка лютувала на Московщині серед українців взагалі неможлива» [11, с.303-304].

У цьому контексті варто зупинитися на ще одній складовій духовного життя українців, яку виокремлює І.Мірчук. Мова йде про прагнення до волі. Проте український народ в своєму прагненні до волі керується в першу чергу почуттями, а не розумом, що дуже часто, на думку мислителя призводить до нетипових амплітудних коливань між історичними періодами напруженої визвольної боротьби українців за свою незалежність та століттями невинуватої пасивності, апатії та розпачу по своєму героїчному минулому [11, с.302].

У випадку з російським народом, століття пригноблення та страху зробили з нього залякану апатичну масу, нездатну піднятися на боротьбу за свої права. Їх прагнення до волі зводяться лише до вербального невдоволення існуючим порядком речей та поодинокими виступами проти існуючого режиму. Керований емоціями та порожніми обіцянками російський пролетаріат дуже часто підпадав під вплив сильних особистостей, ідеї та гасла яких зазвичай доводили народ до крайнього зубожіння та чергового соціального вибуху, що відкидав його суспільно-політичний прогрес далеко у минуле.

Останнім світоглядним орієнтиром, який визначає поступ українського народу І.Мірчук називає індивідуалізм західного зразка, суть якого впливає із поняття особистості, навколо якої обертається все її духовне життя, філософічне мислення, розуміння моралі, творення правних форм, а головне її практична діяльність [11, с. 298].

Індивідуалізм українського народу мислитель виводить в першу чергу із його розуміння суспільного ладу. Відкидаючи будь-які форми співжиття побудовані на суворій дисципліні або ж підпорядкуванню вищій волі, філософ визначає українську громаду як «добровільне товариство людей» [11, с. 299].

Об'єднуючись у громаду, кожен її член залишається незалежним та самостійним господарем. Його зв'язок з громадою продиктований в першу чергу безпековими гарантіями з боку колективу та виконанням складних завдань, які не може виконати одна родина як господарська одиниця.

Цілковитою протилежністю в цьому ключі виступає структура російського спільноти під назвою «мір», яка за словами І.Мірчука «нищить усяку особисту незалежність індивіда». Суть «руського міра» слов'янознавець зводить до «примусу, що походить від зверхньої влади як органу божої волі. Кожен бунт проти цього примусу є тяжкий гріх, якого не може собі дозволити простий «руській челавек» [11, с. 299].

З цього можна зробити висновок про те, що для російського світогляду прояв власної індивідуальності та самостійності у прийнятті життєво важливих рішень є нехарактерним та ідеологічно ворожим явищем. Натомість їх повсякденне життя та свідомість цілковито підпорядковані та просякнуті так званім духовним колективізмом, який повністю відкидає особисту свободу та приватну власність, схилиючись до колективних форм господарства у вигляді «общини». Якщо росіянин покійно погоджувався із усіма імперськими колективістичними експериментам, які своїм результатом мали мільйони невинних жертв, то в українському середовищі такі кроки наштовхувалися лише на активний супротив і тривалу народну боротьбу за збереження приватної власності та самостійності у порядкуванні власних господарських і державних справ.

Висновки з даного дослідження. Підсумовуючи викладене, слід констатувати що у результаті аналізу слов'янознавчих розвідок Івана Мірчука були виявлені суттєві відмінності у характері українського та російського світогляду, які, на думку мислителя, пов'язані із різною психічною структурою обох народностей. До характерних рис українського світогляду слов'янознавець справедливо відносить його західну орієнтацію, міцний зв'язок українців із землею, трагічність як головний елемент української культури, ідеалізм, перевагу емоційно-чуттєвого елемента над раціональним мисленням, що було характерним явищем для обох світоглядів, глибоку духовність та релігійність українського народу, його прагнення до волі та індивідуалізм у прийнятті рішень.

Спираючись на досліджені нами рефлексії І.Мірчука, усі вищепераховані відмінності свідчать про величезну прірву, яка протягом багатьох століть формувалася між двома східнослов'янськими народами, і на сьогоднішній день дійшла до свого апогею, змінивши культурне військовим протистоянням двох протилежних за своєю психічною та суспільно-політичною суттю цивілізаційно-світоглядних вимірів, які ніде і ніколи не були єдиним народом, а тим паче «братами».

Перспективами подальших наукових розвідок у цьому напрямку має стати більш глибокий аналіз кожної окремо взятої світоглядної риси українського та російського народів, а також їх порівняння зі світоглядними орієнтирами білоруського народу, як ще одного представника східного слов'янства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецька В. Ідея слов'янської філософії у теоретичній спадщині І. Мірчука. East European Science Journal. 2017. №12(28), Vol.4.P.54-58.
2. Мірчук І. Вступ до філософії / ред.. М.Шафовал. Мюнхен: УВУ, 2006. 373с.
3. Мірчук І. Етнопсихологія і культура українського народу. Народна творчість та етнографія. 2001. №1/2. С.37-45.
4. Мірчук І. Напрямки української культури / за ред. та з передмов. М.Шафовала. Мюнхен: Український Вільний Університет, 2003. 53с.
5. Мірчук І. Панславизм і пансоветизм. Розбудова держави. 1955. № 18/19. С.181-188.
6. Мірчук І. Панславизм і пансоветизм (продовження). Розбудова держави. 1957. №20. С.35-38.
7. Мірчук І. Про слов'янську філософію. Спроба характеристики. / пер. з польської С. Іванник. Sententiae XXV. 2011. № 2. С.177-193.
8. Мірчук І. Призначення нації. Основа. 1993. № 23 (1). С.148-152.
9. Мірчук І. Світогляд українського народу. Спроба характеристики Науковий збірник Українського вільного університетув Празі / ред. Л.Білецький та ін.. Прага: Накладом УВУ, 1942. Т.3. С.225-243.
10. Мірчук І. Філософські студії / ред. та передмов. М. Шафовала, Р. Яремка. Мюнхен: УВУ, 2006. 582 с. (Монографії. Ч.62)
11. Петров В., Чижевський Д., Глобенко М., Мірчук І. Українська література. Історія української культури. Львів, 1994. 380с. (Серія: Підручники / Укр.Вільний ун-т; Т. 14/15).
12. Шафовал М. Іван Мірчук як філософ. Філософські студії / за ред. та передмов. М.Шафовала, Р.Яремка. Мюнхен: УВУ, 2006. С.553-565.

VIKTORIA PROKOPENKO

*Candidate of Philosophical Sciences,
Lecturer at Department of Philosophy and Social Sciences
Poltava State Medical University,
Poltava, Ukraine
E-mail: vika.blondi@gmail.com
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-5368-0674>*

VIRA DUBININA

*doctor of Philosophical Sciences,
docent at Department of Philosophy and Social Sciences
Poltava State Medical University
Poltava, Ukraine
E-mail: philosophy@pdmu.edu.ua
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0001-8024-9823>*

NATALIIA ZINCHENKO

*Candidate of Philosophical Sciences,
docent at Department of Philosophy and Social Sciences
Poltava State Medical University,
Poltava, Ukraine
E-mail: philosophy@pdmu.edu.ua
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-3247-3836>*

Abstract. *In the article, the author makes a comparative analysis of worldview orientations and features of representatives of two Slavic peoples: Ukrainian and Russian, taking as a basis the material of the philosophical and ethnographic studies of the famous Ukrainian philosopher and Slavic scholar in emigration Ivan Mirchuk. Highlighting the main civilizational and cultural features of the Ukrainian nation in the thinker's studies, such as: connection with the land, weak traditionalism, cross-cutting elements of tragedy in certain elements of Ukrainian culture, the author together with the philosopher paints an ethno-cultural portrait of the Ukrainian, contrasting him with a representative who is completely different in his outlook another East Slavic people. For a more complete and comprehensive analysis of the two types of worldview, the author, relying on the works of the philosopher, thoroughly investigates the reasons that contributed to the formation of distinctive features between the two neighboring peoples. His conclusions from I. Mirchuk's reflections on the structural components of the Russian and Ukrainian communities, which over the centuries have significantly influenced the formation of the consciousness of representatives of both nationalities, deserve special attention in this regard. The article reveals the main differences in the mental structure of the Ukrainian and Russian peoples, which, from the point of view of a Slavic scholar, left a significant mark on the formation of both representatives of the East Slavic branch and determined their amplitude fluctuations towards the Western and Eastern type of civilizational worldview.*

Key words: *worldview, Slavs, traditionalism, individualism, community, «peace», community.*